

Marta CIMKE

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

martacimke@gmail.com

EN MARCHE! – NOWY RUCH CZY NOWA PARTIA?

OBLICZE PROGRAMOWE I STRUKTURALNE

ABSTRACT**En Marche! – New Political Movement or New Party? The Program and the Structure**

In the face of the emergence of new political movements and political parties, clearly defining these formations has emerged as a specific difficulty. The subject of the article is the La République En Marche! It came up as a movement, then transformed into a political party, gaining in popularity and securing victories in the parliamentary elections. The aim of the paper is to present the genesis and transformations within this organization and its present program. An attempt will also be made to answer the question – whether in the case of En Marche! we can talk about a new political movement, a new political party or a hybrid political organization that combines the elements of both the movement and the party.

Key words: En Marche!, new parties, new political movements, Emmanuel Macron

Słowa kluczowe: En Marche!, nowe partie, nowe ruchy polityczne, Emmanuel Macron

WPROWADZENIE

Przeobrażenia systemu partyjnego – w różnych aspektach – są zagadnieniem coraz częściej podejmowanym i poruszonym w naukach politologicznych. Zmiany nie obejmują już tylko wizerunku danej partii politycznej, najczęściej stale zakorzenionej w określonym systemie partyjnym¹. Przedmiotem modyfikacji lub przeobrażeń systemów partyjnych jest obecnie zjawisko pojawiania się, tworzenia nowych partii politycznych, które swoją obecnością, działalnością, charakterem i specyfiką zmieniają oblicze systemu partyjnego, w którym funkcjonują. Co więcej, są to ugrupowania, które zdecydowanie odchodzą od tradycyjnego modelu tworzenia partii politycznych. Powstają one bowiem jako inicjatywy bez zaplecza instytucjonalnego – co oznacza, że nie są to organizacje uformowane po rozłamie wcześniej istniejącego ugrupowania politycznego czy posiadające wsparcie ruchów protestu. Ponadto nie mają one przedstawicieli w parlamencie czy zgromadzeniach, a także nie są tworzone przez osoby, które można postrzegać w kategorii weteranów politycznych. Wręcz przeciwnie – owszem, są to osoby charyzmatyczne, ambitne, ze ściśle określonym planem działania, natomiast ze znikomym zapleczem i doświadczeniem politycznym.

Wspomniane przeobrażenia nastąpiły również we Francji, m.in. za sprawą ruchu politycznego, który będzie przedmiotem niniejszego opracowania, czyli *La République En Marche!* (Republika Naprzód) pod przewodnictwem Emmanuela Macrona. Niemniej na uwadze należy mieć, iż podobne *casusy* można zaobserwować w Hiszpanii czy Grecji. Powstanie oraz działalność ugrupowania *En Marche!*² stanowi swoiste *novum* w badaniach nad francuskimi partiami politycznymi, również z racji trudności związanych z definiowaniem tworów, jakimi są nowe partie polityczne, określane również mianem ruchów politycznych – także w kontekście koncepcji hybrydowych form organizacji politycznych. Funkcjonowanie oraz działalność tego ugrupowania, a także jego cele powodują trudności w określeniu, dokąd w aspekcie strukturalnym czy organizacyjnym *En Marche!* zmierza. Bez wątpienia również żonglerka terminologiczna stosowana zarówno przez polityków, jak i dziennikarzy, polegająca na zamiennym stosowaniu pojęć „ruch” i „partia”, stanowi kolejną przeszkodę w umiejscowieniu *En Marche!* w spektrum definicyjnym.

Niniejsze opracowanie, oprócz analizy statutu oraz struktury organizacyjnej ugrupowania, jest także próbą weryfikacji przyjętej hipotezy badawczej, która stanowi, iż *casus En Marche!* pozwala na określenie jej mianem hybrydowej formy organizacji politycznej. Artykuł składa się z wprowadzenia, czterech punktów merytorycznych oraz zakończenia.

¹ Podejmowane analizy koncentrują się na zmianach, które obejmowały jedynie strukturę wewnętrzną partii, zmianę jej nazwy tudzież zmiany personalne (np. lidera ugrupowania). Autorka nie neguje wcześniej analizowanych przeobrażeń, twierdzi jednak, że obecne modyfikacje i przeobrażenia systemów partyjnych wychodzą znacząco poza alternatywny problem badawczy.

² Na wyjaśnienie zasługuje zamienne używanie terminów „ruch”, „ugrupowanie” i „partia”. Jak zostanie przedstawione w dalszej części opracowania, związane jest to bezpośrednio z trudnościami w konstruowaniu ram definicyjnych nowych ruchów i partii politycznych.

W pierwszym punkcie dokonane zostanie zwięzłe przedstawienie aspektów teoretycznych traktujących o zagadnieniu nowych partii i ruchów politycznych. Należy nadmienić, że celem tego punktu będzie nie tylko wskazanie koncepcji, które dostarczają teoretycznego wyjaśnienia tego problemu, lecz także zwrócenie uwagi na jego obecność. Zagadnienie to stanowi osobny problem badawczy i z uwagi na charakter podejmowanej analizy celem autorki nie jest wyczerpujące jego omówienie. Drugi punkt będzie traktować o genezie ugrupowania, kolejne zaś – o jego założeniach programowych i strukturze organizacyjnej.

NOWE PARTIE I RUCHY POLITYCZNE – WPROWADZENIE TEORETYCZNE

Pojawiające się obecnie na scenach politycznych ugrupowania trudno przyporządkować do jednej tradycyjnej definicji partii politycznej czy ruchu politycznego. Spowodowane jest to wieloma czynnikami, spośród których na uwagę w szczególności zasługują zacierające się granice pomiędzy funkcjonowaniem i aktywnością partii politycznych oraz ruchów politycznych i przyjmowanie różnych form i charakteru³. To oraz brak kryteriów, wobec których owo *novum* może być określane, stwarza problemy w sformułowaniu i przyjęciu powszechnie obowiązującej definicji nowych partii i ruchów politycznych⁴. Należy jednak nadmienić, iż ugrupowania polityczne powstające z rozpadu innych partii bądź takie, które zostały utworzone przez osoby wcześniej utożsamiane z daną formacją polityczną, nie stanowią przedmiotu niniejszego artykułu⁵. Jak przyjmują Katarzyna Walecka i Kinga Wojtas w artykule dotyczącym hybrydowych form organizacji politycznych⁶, znamionami określania ugrupowań jako nowych są minimum jednokrotny udział w wyborach i wprowadzenie deputowanych do organów przedstawicielskich.

Podobnie jest w przypadku ruchów politycznych, których schematy działania i sposoby realizacji przyjętych postulatów wykraczają poza klasyczne ujęcia. Warto zwrócić uwagę, iż w przeglądzie definicyjnym określenia „nowy ruch polityczny” można coraz częściej używać w stosunku do ruchów funkcjonujących podobnie jak partie polityczne,

³ Przykładowo partia polityczna może przybierać charakter ruchu społecznego poprzez odwoływanie się w swoich założeniach programowych do takich elementów, jak mobilizacja społeczna czy koncentrowanie się wokół konkretnej kwestii. Niemniej dotyczyć może to również ruchu społecznego, który przybiera charakter ugrupowania politycznego, a nawet zbliża się do partii politycznej, w szczególności kiedy decyduje się na włączenie w swoją aktywność działań przypisywanych *stricte* partiom. Zob. K. Walecka, K. Wojtas, *Hybrydowe formy organizacji politycznych – nowe partie i ruchy*, [w:] *Nowe partie i ruchy polityczne. Praktyka i idee współczesnych demokracji*, red. K. Walecka, K. Wojtas, Warszawa 2017, s. 13-37.

⁴ *Tamże*, s. 13-14.

⁵ Przyjęte rozróżnienie nie jest równoznaczne z odrzuceniem tych sposobów powstania partii politycznych. Jednakże z uwagi na charakter podejmowanego opracowania szczegółowe omówienie wspomnianego rozróżnienia jest zabiegiem zbędnym.

⁶ K. Walecka, K. Wojtas, *Hybrydowe formy organizacji politycznych...*

czyli np. biorących udział w wyborach. Wspomniane autorki podkreślają również, że samo określenie „ruch”, „ruch społeczny” czy „ruch polityczny” coraz częściej zatraca się, a nawet jest nadużywane przez organizacje⁷. Ten zabieg strategiczny ma na celu przede wszystkim podkreślenie obywatelskiego i apartyjnego charakteru organizacji.

Coraz częściej zauważalne jest przenikanie się tych dwóch pojęć, tj. partia polityczna i ruch polityczny. Przenikanie, a nawet zanikanie różnic w ich stosowaniu skutkuje całkowitym zanikiem różnicy między partiami a ruchami politycznymi, na co wskazują m.in. Walecka i Wojtas⁸. W praktyce oznacza to bowiem, iż zarówno partie, jak i ruchy polityczne przyjmują podobne wzorce postępowania, np. ruch polityczny decyduje się na udział w wyborach parlamentarnych (to działanie charakterystyczne dla partii politycznych, przynajmniej w klasycznym ujęciu), a partia polityczna podkreśla swój oddolny i obywatelski charakter, w swoim programie odwołując się do postulatów mobilizacji społecznej, co zbliża jej charakter do ruchu politycznego.

Należy również zwrócić uwagę na źródła nowych ruchów i partii politycznych, w szczególności organizacji tego typu, które różnią się charakterem od tradycyjnych partii politycznych, upodabniając się bardziej do hybrydowych form organizacji politycznych. Za pierwsze źródło można uznać spadek identyfikacji politycznej wśród wyborców, którzy nie utożsamiają się z partiami obecnymi na scenie politycznej, a co za tym idzie – traktują nowo powstałe organizacje jako alternatywę oraz możliwość ulokowania swoich preferencji politycznych. Co więcej, obecność postulatów o charakterze populistycznym, głoszących proste rozwiązania skomplikowanych sytuacji, w programach wyborczych nowych ruchów i partii politycznych stanowi czynnik sprzyjający ich popularności.

Wzrost popularności oraz tendencja wzrostowa powstawania ugrupowań nie tylko o charakterze populistycznym, lecz także zaliczanych do kręgu nowych ruchów i partii politycznych możliwe są do zaobserwowania w przypadku scen politycznych wielu państw europejskich. Artykuł ze względu na charakter podejmowanego problemu badawczego nie będzie uwzględniał innych przypadków niż francuski. Niemniej należy wspomnieć, iż wymieniane zjawiska powinny być również traktowane jako aktualne problemy badawcze z zakresu badań nad partiami politycznymi, głównie z uwagi na charakter wspomnianych ugrupowań, ich założenia i postulaty, a także relewantność na danej scenie politycznej. W większości przypadków – również w odniesieniu do Francji – są to ustabilizowane systemy partyjne, w których nowe partie nie pojawiają się wcale, jeśli zaś już się pojawiają, to nie odnoszą sukcesów wyborczych, a ich obecność na scenie politycznej po pewnym czasie zdaje się bezcelowa.

Do państw, w których jednak dochodzi do pewnych zmian, a systemy partyjne stają się bardziej otwarte oraz podatne na czynniki związane z malejącym zaangażowaniem obywateli w życie polityczne oraz niezadowolaniem wyborców dotychczas funkcjonujących partii politycznych, należą oprócz Francji m.in. Wielka Brytania⁹, Hiszpania

⁷ *Tamże*, s. 14-15.

⁸ *Tamże*.

⁹ Obecna sytuacja polityczna w Wielkiej Brytanii, związana głównie z Brexitem, stanowi kolejny czynnik, który można potraktować jako sprzyjający powstawaniu nowych ugrupowań. Chodzi m.in.

i Włochy. W szczególności przypadek hiszpański i włoski zasługują na uwagę, bowiem ugrupowania powstałe w tychże systemach podobnie jak En Marche! przełamały bariery ustrukturyzowanego systemu partyjnego, a odnosząc sukces w wyborach parlamentarnych, zajęły znaczące miejsce na scenie politycznej. Przykład hiszpańskiej partii Podemos stanowi interesujący problem badawczy w ramach studiów nad zagadnieniem nowych partii i ruchów politycznych. Ugrupowanie powstałe w 2014 r. od początku posługiwało się nietradycyjnymi rozwiązaniami mającymi na celu zyskanie popularności, a jego powstanie kojarzone jest przede wszystkim z narastającymi problemami społecznymi, pogłębiającym się kryzysem ekonomicznym oraz niezadowoleniem społeczeństwa. Podemos to również przykład organizacji łączącej klasyczne elementy partii z elementami charakterystycznymi dla ugrupowań typu ruch¹⁰.

Nieco innym przykładem nowej partii jest Ruch Pięciu Gwiazd (MoVimento 5 Stelle) działający na włoskiej scenie politycznej. W Hiszpanii mamy – czy też mieliśmy – do czynienia z silnie ustabilizowanym systemem i powstanie takiej partii jak Podemos stanowiło całkowite *novum*, zmieniające charakter sceny politycznej. W przypadku Włoch nie można natomiast wprost mówić o ustabilizowanym systemie partyjnym – raczej o takim, który do takiego miana aspiruje, ale za sprawą niestabilnej sytuacji politycznej w kraju, skandali etc., uchodzi za system dynamiczny, z tendencjami do zmian. Z tego powodu nowe ugrupowanie miało większe szanse powodzenia we Włoszech niż w Hiszpanii. Ruch Pięciu Gwiazd różni się od Podemos również charakterem; przede wszystkim jego funkcjonowanie utożsamiane jest z włoską osobowością telewizyjną. Ruch od początku stanowił zaplecze Beppego Grillo oraz instrument realizacji przyjętych przezeń postulatów. Co więcej, MoVimento 5 Stelle jest kolejnym przykładem ugrupowania, który łączy cechy partii i ruchu¹¹.

Dokonując analizy i charakterystyki En Marche!, można – przynajmniej częściowo – posłużyć się również koncepcją partii-ruchu Herberta Kitscheltha¹². Istotnymi elementami tej koncepcji są geneza danego ugrupowania i jego sposób funkcjonowania. En Marche! nie do końca wpisuje się w przyjęte założenia, bowiem nie jest ugrupowaniem powstałym wyłącznie jako rezultat zaangażowania działaczy społecznych i wolontariuszy, a jego struktur nie można do końca określić jako otwartych (brak sformalizowanego członkostwa). Lecz, co istotniejsze w partii-ruchu, lider powstałego ugrupowania ma znaczącą rolę: nie tylko podejmuje najważniejsze decyzje, lecz także przesądza o profilu. I choć organizowanie demonstracji, wieców jako

o ugrupowanie o nazwie Brexit, na czele którego stoi założyciel i były przewodniczący Partii Niepodległości Zjednoczonego Królestwa, Nigel Farage.

¹⁰ Szczegółowej charakterystyki ugrupowania i omówienia koncepcji partii-ruchu Kitscheltha dokonuje Katarzyna Sobolewska-Mysłik w artykule poświęconym partii Podemos. Zob. K. Sobolewska-Mysłik, *Podemos jako „partia-ruch”*, „Przegląd Politolologiczny” 2018, nr 1, s. 163-170.

¹¹ Charakterystyka ugrupowania oraz omówienie jego genezy i programu zob. J. Woźniak, *Movimento Cinque Stelle – produkt włoskiego kryzysu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Acta Politica” 2014, nr 28, s. 82-96.

¹² H. Kitschelt, *Movement Parties*, [w:] *Handbook of Party Politics*, red. R.S. Katz, W.J. Crotty, London 2006.

wskazywany przez Kitschelta jeden z typowych sposobów działania partii-ruchu nie do końca ma odniesienie do francuskiego ugrupowania, to należy zwrócić uwagę na rolę, jaką w powstawaniu En Marche! odegrali wolontariusze i ich działania wobec wyborców.

GENEZA UGRUPOWANIA LA RÉPUBLIQUE EN MARCHE!

Francuski system partyjny z jednej strony jawi się jako niesamowicie skomplikowany układ zależności¹³, a z drugiej – jako jeden ze stabilniejszych systemów partyjnych Europy. Ponadto jest to system, w którym istniejące partie stanowią pełen wachlarz ideologiczny francuskiej sceny politycznej, zapewniając odpowiednią reprezentację francuskim obywatelom¹⁴. Jednym z momentów przełomowych dla francuskiego systemu partyjnego, który wpłynął na jego specyfikę i charakter, było bez wątpienia zaistnienie En Marche! na scenie politycznej.

Powstanie oraz funkcjonowanie ugrupowania – przynajmniej na początku – utożsamiane było z osobą i wizerunkiem Emmanuela Macrona jako lidera i założyciela ruchu. Niemniej warto zwrócić uwagę na charakter i zamysł powstania francuskiego ruchu politycznego.

Powstaniu En Marche! przyświecała idea mobilizacji wyborców i zwiększenia ich zaangażowania politycznego. Dlatego też założeniem Macrona i jego doradców było oddolne stworzenie ruchu skierowanego bezpośrednio do wyborców. Zmobilizowano w tym celu rzeszę wolontariuszy. Choć, jak wspomniano, powstanie ruchu oraz jego funkcjonowanie we wczesnych fazach jest ściśle związane z Macronem, to nie on był bezpośrednio częścią inicjatywy powstania ruchu. Chciano wywołać wśród wyborców efekt psychologiczny polegający na utożsamianiu ruchu z ugrupowaniem obywatelskim, napędzanym przez pracę wolontariuszy będących jednocześnie wyborcami. Punktem wyjścia był zatem bezpośredni kontakt z obywatelami w celu zainteresowania ich konkretnymi kwestiami i postulatami, dotyczącymi życia zarówno społecznego, jak i politycznego, nie zaś prowadzenie kampanii skupionej wokół jednej osoby. Można zaryzykować stwierdzenie, że Macron w początkowych fazach powstawania ruchu nie był obecny, a przynajmniej nie w publicznym przekazie. Warto również nadmienić, iż można potraktować to jako jeden z czynników, które wpłynęły na szybki wzrost popularności ruchu oraz późniejszy sukces wyborczy.

Pomysł powołania do życia ugrupowania o takim charakterze został sformułowany, kiedy Macron pełnił funkcję ministra gospodarki we francuskim rządzie. Choć początkowo, jak wspomniano, nie chciał on utożsamiać ze sobą ruchu czy jego działalności, to ugrupowanie szybko stało się jego zapleczem politycznym. W szczególności kiedy kilka miesięcy po rozpoczęciu działalności En Marche! Macron podjął decyzję

¹³ R. Elgie, *Political Institutions in Contemporary France*, Oxford 2003, s. 38-39, *Comparative Political Institutions*.

¹⁴ R. Elgie, S. Griggs, *French Politics. Debates and Controversies*, Routledge 2000, s. 98.

o kandydowaniu na stanowisko Prezydenta Republiki Francuskiej. Niemniej fakt, że w momencie powstania ugrupowanie nie było utożsamiane z Macronem oraz nie dysponowało zapleczem politycznym ani instytucjonalnym, można uznać za kolejny czynnik wpływający na jego popularność, a także przemawiający za sklasyfikowaniem go jako nowy ruch polityczny, a nawet hybrydowa forma organizacji politycznej. Mylne byłoby stwierdzenie, iż pełniąc stanowisko ministra gospodarki, Macron zbudował sobie swoiste zaplecze polityczne, przydatne w budowaniu ruchu. Zaplecze polityczne czy też instytucjonalne w tym kontekście powinno być rozpatrywane jako wieloletnie doświadczenie w życiu politycznym, zdobywane przez członkostwo w partiach politycznych czy sprawowanie funkcji publicznych, takich jak premier bądź minister, przez dłuższy okres czasu. W okresie swojego powstania, czyli w 2016 r., En Marche! nie miało wsparcia instytucjonalnego ani personalnego, np. w postaci deputowanych do Zgromadzenia Narodowego. I choć obecnie ruch jest utożsamiany z prezydentem, stworzyła go osoba spoza francuskiego życia politycznego, kojarzona bardziej z finansami i ekonomią. Brak powiązań politycznych i instytucjonalnych również jest uznawany za cechę charakterystyczną dla nowych ugrupowań czy też dla hybrydowych form organizacji politycznej. I choć co prawda na początku postrzegany jest raczej jako trudność, często stanowi również na jego korzyść. Co więcej, trudność tę udaje się przezwyciężyć, co można zaobserwować właśnie na przykładzie En Marche! i zwycięstwa tego ruchu w wyborach parlamentarnych.

Jest to również element wspólny dla powstania ruchu oraz kampanii i kandydatury Macrona w wyborach prezydenckich. Mianowicie w momencie, w którym ogłosił on swój start w wyborach¹⁵, pozostawał osobą bez zaplecza partyjnego – ruch En Marche! powstał w kwietniu 2016 r., nie miał więc ani szeroko rozbudowanych struktur, ani bazy członkowskiej. Niemniej to również nie stanowiło przeszkody i trudności: Macron odniósł spektakularne zwycięstwo¹⁶.

Warto również nadmienić, iż ugrupowanie En Marche! w maju 2016 r.¹⁷ oficjalnie stało się partią polityczną, spełniając wszelkie wymogi prawne do dokonania rejestracji. Niemniej choć podjęcie takich czynności bez wątpienia wpłynęło na charakter

¹⁵ Nastąpiło to 16 XI 2016 r., a więc zaledwie siedem miesięcy po utworzeniu ruchu. Zob. R. Steenland, *Emmanuel Macron. A New Hope for Europe?*, Centre for International Relations, XI 2017, [online] <http://www.csm.org.pl/pl/component/phocadownload/category/64-2017%3Fdownload%3D849:csm-komentarz-sniadowska-politique-etrangere-marocaine-05-2017>, 26 IX 2018.

¹⁶ Sukces wyborczy zarówno Macrona, jak i ruchu En Marche! są elementami często pojawiającymi się przy dokonywaniu charakterystyki prezydenta oraz ugrupowania. Stanowi to interesujący aspekt podejmowanych analiz, bowiem w większości przypadków nowo powstałych ugrupowań czy aktorów, którzy pojawiają się na scenie politycznej i niemal momentalnie odnoszą sukces wyborczy, ich rezultatów w wyborach czy to prezydenckich, czy parlamentarnych nie należy postrzegać jako spektakularnych. Dlatego też adekwatne wydaje się posługiwanie terminem „politycznego trzęsienia ziemi” zarówno w odniesieniu do Macrona, jak i ruchu. Zob. R. Steenland, *Emmanuel Macron...*

¹⁷ *Emmanuel Macron's La Republique en Marche: All You Need to Know about the French President's Groundbreaking New Party ahead of the Elections*, [online] <https://www.standard.co.uk/news/world/emmanuel-macrons-la-r-publique-en-marche-all-you-need-to-know-about-the-french-presidents-a3563256.html>, 7 II 2020.

ugrupowania, w dalszym ciągu silnie akcentuje się jego oddolny charakter i postrzeganie go przede wszystkim jako ruch obywatelski¹⁸.

OBLICZE PROGRAMOWE RUCHU EN MARCHE!

Ugrupowanie posługuje się obszernym statutem, w skład którego wchodzi Karta Wartości¹⁹, stanowiąca również preambułę przyjętych zasad, wartości i celów. Karta przesądza o profilu ugrupowania, określając je jako ruch polityczny i obywatelski, którego celem jest ponowne postawienie Francuzów w sercu życia politycznego²⁰. Już na jej początku została podkreślona wartość wspólnoty, będącej zbiorem zaangażowanych ludzi, którzy podzielają przyjęte wartości, a także posługują się tą samą perspektywą postrzegania rzeczywistości, aby móc ją zmieniać i ulepszać. Ponadto twórcy Karty przywiązują szczególną wagę do postępu technologicznego i ekologicznego. I choć wraz z wstrząsami gospodarczymi postęp nie jest traktowany jako czynnik stabilizujący, a wręcz odwrotnie – budzi niepokój, to w wizji En Marche! stanowi szansę na wspólną przyszłość, pod warunkiem, że obejmie wszystkich obywateli i nikt nie będzie pozostawiony w tyle.

Niezmiernie ważnym elementem zarówno Karty Wartości, jak i późniejszego statutu jest podkreślenie zaangażowania obywateli w życie polityczne, które powinno być postrzegane jako wspólne narzędzie służące zwalczaniu wszelkich zagrożeń, w tym nawet terroryzmu. W dokumencie zawarto również odwołanie do działań przeciwko rozwojowi wszelkich form nierówności, dyskryminacji pochodzenia lub płci. W wizji En Marche! każdy obywatel musi mieć możliwość rozwoju umiejętności i szansę wyboru swojego życia poprzez edukację, pracę oraz stałe doksztalcanie się. Kolejnymi elementami obecnymi w obu dokumentach są przywiązanie do integracji europejskiej oraz poczucie bycia częścią Unii Europejskiej. W tych dwóch czynnikach ugrupowanie En Marche! widzi szansę na zachowanie podstawowych wartości braterstwa i solidarności. Jednakże nie będzie to możliwe bez odbudowy, odnowienia Europy i jej Wspólnoty tak, aby była bardziej skuteczna, zjednoczona i demokratyczna.

Treści Karty Wartości zostały poniekąd powtórzone, ale i wzbogacone w treści statutu. Obok podkreślenia politycznego i obywatelskiego charakteru ugrupowania w statucie doprecyzowano, że jest on ruchem świeckim, postępowym, proeuropejskim. Co więcej, początkowo ugrupowanie En Marche! identyfikowało się bardziej jako ruch polityczny (i obywatelski) aniżeli partia polityczna. Jednakże w statucie przewidziano możliwość przyjęcia przez ruch postaci partii politycznej, w szczególności w wyjątkowych sytuacjach, przez które należy rozumieć przede wszystkim udział w wyborach parlamentarnych oraz działania z tym związane. Niemniej warto

¹⁸ Zob. *Macron Starts „Movement”, but Direction Unclear*, [online] <https://www.politico.eu/article/macron-starts-movement-but-direction-unclear/>, 10 II 2020.

¹⁹ *Charte des valeurs La République En Marche!*, [online] https://storage.googleapis.com/en-marche-prod/documents/adherents/1-charte-et-manifeste/regles_de_fonctionnement_LaREM.pdf, 26 IX 2018.

²⁰ Zob. *tamże*.

nadmienić, iż jest to kolejny czynnik świadczący wprost o hybrydowej formie tej organizacji, co zostanie omówione w dalszej części opracowania.

Zarówno ugrupowanie, jak i sam Macron akcentują również problem świeckości, a co za tym idzie – neutralności państwa²¹. Dotyczy to również wolności i poszanowania wyznania oraz praktyk religijnych obywateli Francji²². Choć ugrupowanie wyraźnie określa swój profil, w statucie unika umiejscowienia się na linii podziału lewica–prawica, nie utożsamiając się z żadną ze stron. Pozwala to jedynie na umieszczanie go w centrum tego podziału. To kolejne działanie, które ma na celu zwrócenie uwagi wyborców nieutożsamiających się ani z francuską lewicą, ani z prawicą.

Istotnym elementem statutu jest również określenie celu oraz wizji ugrupowania. Jednym z nadrzędnych przyjętych dążeń jest zwiększenie świadomości i zaangażowania obywateli w życie polityczne, które ich otacza i którego są uczestnikami. Miałoby się to odbywać w szczególności za pomocą działań dążących do przeciwstawienia się brakowi zaangażowania (przykładowo niska frekwencja wyborcza) i do wzrostu populizmu²³. Kolejnym celem jest dążenie do budowy wspólnoty, widzianej w dwóch perspektywach. Po pierwsze wewnątrz państwa, poprzez stawianie roli wspólnoty nad rolą indywidualnej jednostki po to, by nie tylko zapewnić wszystkim obywatelom spełnienie potrzeb, lecz także budować wspólnotę narzędzi służących przeciwstawieniu się zagrożeniom wynikającym z postępu technologicznego i ekologicznego oraz z kryzysów gospodarczych. Po drugie w ramach poziomu europejskiego, co również jest nierozdzielnie związane ze wzmacnianiem pozycji i roli Francji na arenie międzynarodowej, także poprzez silne i długotrwałe sojusze²⁴. Jeśli wziąć pod uwagę bardziej ogólne kwestie, cele i założenia ugrupowania koncentrują się na: dążeniu do prawdy, zwiększaniu zaufania obywateli do polityki oraz udziale w wyborach jako jednej z podstawowych funkcji ugrupowania politycznego²⁵.

Nie sposób również nie odnieść się do wartości przyjętych przez ugrupowanie. Nie zostały one, co prawda, określone wprost w Karcie Wartości, jednakże doprecyzowano je w treści statutu. Na katalog przyjętych wartości oraz zasad składają się przede wszystkim: równość, wolność, spójność terytorialna, solidarność, proeuropejskość, poczucie wspólnoty, pluralizm polityczny, poszanowanie praw jednostki, demokracja, a także transparentność działań.

Mimo że nie jest to bezpośrednio związane z profilem programowym ruchu, warto również nadmienić sposób budowy bazy członkowskiej oraz relacji z wyborcami. Mianowicie, jak już wspomniano, początkowo poparcie dla ugrupowania miało charakter oddolny. Jest to o tyle istotne, że ma przełożenie na budowanie relacji z wyborcami,

²¹ Emmanuel Macron: „No Religion Is a Problem in France”, [online] <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-muslim-islam-no-religion-problem-in-france/>, 7 II 2020.

²² Tamże.

²³ Statuts La République En Marche!, [online] https://storage.googleapis.com/en-marche-fr/Site%20Media/STATUTS_LA_REPUBLIQUE_EN_MARCHE.pdf, 26 IX 2018.

²⁴ Zob. Emmanuel Macron's Coalition of the Willing, [online] <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macrons-eu-defense-army-coalition-of-the-willing-military-cooperation/>, 10 II 2020.

²⁵ Tamże.

czy też ogólnie – obywatelami. Dlatego warto zwrócić uwagę na rozbudowaną strukturę narzędzi komunikacji z wyborcami, takich jak strona internetowa ugrupowania, na której potencjalny wyborca może uzyskać wiele potrzebnych informacji, oraz profile ugrupowania w mediach społecznościowych.

O obliczu programowym En Marche! stanowi również przyjęty w marcu 2017 r.²⁶ obszerny program, odnoszący się do najważniejszych sfer życia obywateli Francji. Podkreślono w nim misję ugrupowania: jest nią zbudowanie nowej Francji, innowacyjnej, postępowej, dla wszystkich, która stanie się liderem europejskiego projektu. Program odnosi się do najważniejszych postulatów ugrupowania, czyli edukacji i kultury, społeczeństwa i warunków pracy, modernizacji gospodarki oraz polityki obronnej. En Marche! odwołuje się przede wszystkim do: wzmocnienia znaczenia systemu edukacji zarówno w szkołach, jak i na uniwersytetach, uproszczenia prawa, reformy ubezpieczeń na wypadek bezrobocia, wprowadzenia możliwości rozwoju, szkoleń oraz ścieżek kariery dla pracowników, tworzenia nowych miejsc pracy. Modernizacja francuskiej gospodarki miałaby przede wszystkim polegać na opracowaniu strategii inwestycyjnych dla Francji i krajów zamorskich, koncentrując się również na przemianach ekologicznych i zmianie klimatu. Ponadto istotnym elementem programowym ugrupowania – a także retoryki stosowanej przez samego Macrona – jest podkreślanie roli młodych przedsiębiorców, aktywistów, którzy nie tylko realizują swoje wizje, zakładając mikroprzedsiębiorstwa, lecz także chcą brać aktywny udział w życiu politycznym²⁷. W kontekście polityki obronnej jednym z najważniejszych postulatów jest przede wszystkim wzmocnienie bezpieczeństwa narodu poprzez przyjęcie strategii mających na celu utrzymanie pokoju i walkę z terroryzmem.

OBLICZE STRUKTURALNE UGRUPOWANIA

Z uwagi na charakter opracowania nie sposób również nie wspomnieć o profilu strukturalnym ruchu. Statut En Marche! przewiduje powołanie do życia następujących organów: Zarządu, Rady, Komisji Etycznej oraz Zgromadzenia Terytoriów²⁸. Szczegółowe informacje o składzie – przede wszystkim Rady – można znaleźć na stronie internetowej ugrupowania²⁹, podobnie jak te o dodatkowych stanowiskach, np. o stanowisku delegata generalnego, który w pewnym sensie sprawuje funkcje wykonawcze.

Zarząd En Marche! to organ powoływany na trzyletnią kadencję. Podejmuje on decyzje o najważniejszych sferach działalności ruchu, od ustalania budżetu po określanie warunków członkostwa, a także, co najważniejsze, określanie ścieżki programowej ugrupowania oraz sprawowanie nad nią kontroli.

²⁶ *Programme En Marche!*, [online] <https://storage.googleapis.com/en-marche-fr/COMMUNICATION/Programme-Emmanuel-Macron.pdf>, 25 I 2020.

²⁷ *Zob. It's Macron's Start up, Rebel Rallies „Duped” Activists*, [online] <https://www.politico.eu/article/in-macrons-startup-rebel-rallies-duped-activists/>, 10 II 2020.

²⁸ *Tamże*.

²⁹ *Struktura organizacyjna ruchu En Marche!*, [online] <https://en-marche.fr/formation>, 30 VI 2019.

Organem o charakterze *stricte* wykonawczym jest Rada, w skład której wchodzi m.in.: parlamentarzyści, członkowie ruchu oraz przedstawiciele terytoriów. Jedną z istotniejszych funkcji powoływanej Rady jest wybór członków Zarządu.

Komisja Etyczna, również powoływana na trzy lata, jest z kolei organem kontrolnym i stoi na straży przestrzegania przyjętego statutu oraz właściwego wykonywania obowiązków członka ruchu. W jej skład wchodzi od trzech do sześciu osób, które nie muszą być członkami organizacji.

Warto również odnieść się do bazy członkowskiej oraz do działań podejmowanych przez działaczy ugrupowania. W skład En Marche! wchodzi ponad 400 tys. członków, których połączyła wizja postępowego projektu francuskiego i europejskiego³⁰. Istotną rolę odgrywają również działania podejmowane przez członków ugrupowania, mianowicie spotkania, debaty i konferencje organizowane w całej Francji, a także warsztaty, w ramach których tworzone są wspólne projekty dotyczące problemów takich jak edukacja, zdrowie, demokracja, integracja europejska³¹. Ugrupowanie jest również silnie obecne na poziomie lokalnym: posiada 4080 komitetów, których zadaniami są utrzymywanie kontaktu z wyborcami oraz szerzenie idei zaangażowania obywatelskiego³².

EN MARCHE! JAKO HYBRYDOWA FORMA ORGANIZACJI POLITYCZNEJ

W ostatniej części opracowania zostaną wskazane oraz pokrótce omówione elementy świadczące o tym, że możliwe jest zaklasyfikowanie En Marche! jako hybrydowej formy organizacji politycznej.

Po pierwsze należy zwrócić uwagę na sposób powstania ruchu: oddolny, przy silnym zaangażowaniu obywateli, np. w charakterze wolontariuszy, bez zaplecza politycznego. Czynniki te mają znaczący wpływ na charakter ugrupowania, a także wpływa na jego profil. Po drugie przyjęty statut oraz sformułowane cele i wizja ugrupowania mają jeden element spójny – potrzeby wyborców. Przejawia się to głównie w prowadzeniu dialogu społecznego. Warto również nadmienić, iż początkowym celem była nie budowa masowego członkostwa w ruchu, lecz zaangażowanie obywateli do udziału w dialogu, do podzielenia się opiniami, do ponownego zaangażowania się w życie polityczne. Wolontariusze En Marche! w pierwszej fazie funkcjonowania ugrupowania mieli przeprowadzać rozmowy z obywatelami, wysłuchać ich potrzeb, udzielić informacji o planowanych spotkaniach. Nie pozyskiwali oni członków czy dotacji na rzecz ruchu, co często ma miejsce w przypadku partii politycznych.

Przedstawione powyżej cechy zdecydowanie świadczą o postrzeganiu En Marche! jako ruchu politycznego. Niemniej należy wspomnieć również o tych elementach,

³⁰ Informacje o ruchu En Marche!, [online] <https://en-marche.fr/le-mouvement>, 20 I 2020.

³¹ Działania ruchu En Marche!, [online] <https://en-marche.fr/le-mouvement/les-comites>, 20 I 2020.

³² *Tamże*.

które wpływają na postrzeganie ugrupowania jako partii politycznej. Scalenie wszystkich tych elementów skutkuje hybrydową formą organizacji.

Jeden z dwóch elementów, które charakteryzują En Marche! jako partię polityczną, to struktura organizacyjna ugrupowania. Postrzegana jest ona raczej jako rozbudowa, a formą przypomina te często adaptowane w partiach politycznych. Jednak najistotniejszym elementem w kontekście przypisywania ruchowi cech partii politycznej są jego przekształcenia wewnętrzne oraz udział w wyborach. Wprowadzenie członkostwa – o charakterze podobnym jak to w partiach politycznych – elementów biurokracji oraz biur politycznych to elementy świadczące o ewolucji En Marche! z ruchu politycznego w partię polityczną, choć samo ugrupowanie zastrzega, że w dalszym ciągu pozostaje ruchem. Niemniej być może właśnie w tym elemencie i w zróżnicowaniu można doszukać się rzeczywistej hybrydowej formy tego ugrupowania. Dla wyborców En Marche! w dalszym ciągu pozostaje ruchem politycznym, odwołując się do ich potrzeb, a także nawiązując do działań skoncentrowanych na prowadzeniu dialogu politycznego. Z drugiej jednak strony, ponieważ dla korzyści wewnętrznych, ugrupowanie to przyjmuje postać partii politycznej, przede wszystkim mając na celu wprowadzenie elementów równowagi w strukturze organizacyjnej oraz reprezentacji w organach władzy państwowej.

Są również dwa elementy poboczne, które zasługują na uwagę, ale mogą one być postrzegane bardziej jako impulsy do przybierania hybrydowej formy przez organizację polityczną czy też do określania ugrupowania mianem ruchu politycznego. To po pierwsze personalizacja polityki, widoczna również w przypadku Macrona, dla którego En Marche! szybko stał się zapleczem politycznym, po drugie dynamika zachowań wyborczych, która ma odzwierciedlenie również w potrzebach obywateli, w dążeniu do zaangażowania ich w życie polityczne, niemniej, postrzegana również negatywnie, prowadzi do spadku frekwencji wyborczej.

ZAKOŃCZENIE

Powstanie oraz sukces wyborczy ugrupowania En Marche! z pewnością zmieniły oblicze francuskiego systemu partyjnego. Dla badaczy partii politycznych oraz systemów partyjnych ugrupowanie to bez wątpienia stanowi pewną trudność. Po pierwsze, należy zwrócić uwagę, iż jest nowe, powstało zaledwie w 2016 r., ma za sobą sukces wyborczy, ale startowało w wyborach parlamentarnych dopiero jeden raz. Nie sposób więc przewidzieć jego przyszłości, opierając się na zaledwie trzyletnim okresie funkcjonowania.

Kolejną trudność w tym aspekcie stanowi ograniczony dostęp do wiadomości przydatnych do prowadzenia tego typu analiz. Wszelkie informacje dostępne na oficjalnej stronie internetowej ugrupowania są niewątpliwie użyteczne dla jego członków, wyborców oraz obywateli, którzy interesują się programem i postulatami ruchu, niemniej nie pozwalają na dokonanie jego wyczerpującej analizy czy charakterystyki pod kątem programowym czy strukturalnym. Ponadto pojawiają się wątpliwości i zastrzeżenia co do tego, jakim mianem jednoznacznie określać to ugrupowanie. W ostatnim punkcie

opracowania przedstawiono cztery kluczowe elementy świadczące o tym, że En Marche! można uznać zarówno za ruch polityczny, jak i – pod pewnymi względami – partię polityczną, choć należy zaznaczyć, że można zaobserwować znaczącą różnicę pomiędzy organizacjami takimi jak En Marche! a tradycyjnymi partiami politycznymi. Przedstawione rozważania oraz ujęcia teoretyczne dotyczące nowych ruchów i partii politycznych pozwalają uznać za adekwatne stwierdzenie, że racjonalne jest określanie En Marche! mianem hybrydowej formy organizacji. Tym bardziej, że jest to ugrupowanie podkreślające swój oddolny charakter, odwołujące się do dialogu politycznego i przywiązania do budowania wspólnoty z wyborcami, którego celem jest przede wszystkim działanie na rzecz obywateli. Z drugiej jednak strony nie wyzbyło się ono całkowicie charakteru partii politycznej, o czym świadczy przede wszystkim spełnienie warunków rejestracji – aczkolwiek członkowie i założyciele ugrupowania podkreślają, iż taki zabieg miał na celu głównie zapewnienie możliwości udziału w wyborach parlamentarnych.

BIBLIOGRAFIA

- Charte des valeurs La République En Marche!*, [online] https://storage.googleapis.com/en-marche-prod/documents/adherents/1-charte-et-manifeste/regles_de_fonctionnement_La_REM.pdf.
- Chwalisz C., *En Marche: From a Movement to Government*, [online] <https://carnegieeurope.eu/2018/04/06/en-marche-from-movement-to-government-pub-75985>.
- Elgie R., *Political Institutions in Contemporary France*, Oxford 2003, *Comparative Political Institutions*.
- Elgie R., Griggs S., *French Politics. Debates and Controversies*, Routledge 2000.
- Emmanuel Macron: „No Religion Is a Problem in France”, [online] <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-muslim-islam-no-religion-problem-in-france/>.
- Emmanuel Macron's *Coalition of the Willing*, [online] <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macrons-eu-defense-army-coalition-of-the-willing-military-cooperation/>.
- Emmanuel Macron's *La République en Marche: All You Need to Know about the French President's Groundbreaking New Party ahead of the Elections*, [online] <https://www.standard.co.uk/news/world/emmanuel-macrons-la-r-publique-en-marche-all-you-need-to-know-about-the-french-presidents-a3563256.html>.
- Gougou F., Persico S., *A New Party System in the Making? The 2017 French Presidential Election*, „French Politics” 2017, Vol. 15, nr 3, <https://doi.org/10.1057/s41253-017-0044-7>.
- It's Macron's Start up, Rebel Rallies „Duped” Activists*, [online] <https://www.politico.eu/article/in-macrons-startup-rebel-rallies-duped-activists/>.
- Kitschelt H., *Movement Partie*, [w:] *Handbook of Party Politics*, red. R.S. Katz, W. Crotty, London 2006.
- Macron Starts „Movement”, but Direction Unclear, [online] <https://www.politico.eu/article/macron-starts-movement-but-direction-unclear/>.
- Programme En Marche!*, [online] <https://storage.googleapis.com/en-marche-fr/COMMUNICATION/Programme-Emmanuel-Macron.pdf>.

- Sobolewska-Mysłik K., *Podemos jako „partia-ruch”*, „Przegląd Politologiczny” 2018, nr 1, <https://doi.org/10.14746/pp.2018.23.1.11>.
- Steenland R., *Emmanuel Macron. A New Hope for Europe?*, Centre for International Relations, XI 2017, [online] <http://www.csm.org.pl/pl/component/phocadownload/category/642017%3Fdownload%3D849:csm-komentarz-sniadowska-politique-etrangere-marocaine-05-2017>.
- Statuts La Republique En Marche!*, [online] https://storage.googleapis.com/en-marche-fr/Site%20Media/STATUTS_LA_REPUBLIQUE_EN_MARCHE.pdf.
- Strona internetowa ruchu En Marche!, [online] <https://en-marche.fr/>.
- Walecka K., Wojtas K., *Hybrydowe formy organizacji politycznych – nowe partie i ruchy*, [w:] *Nowe partie i ruchy polityczne. Praktyka i idee współczesnych demokracji*, red. K. Walecka, K. Wojtas, Warszawa 2017.
- Woźniak J., *Movimento Cinque Stelle – produkt włoskiego kryzysu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Acta Politica” 2014, nr 28.

Mgr Marta CIMKE – absolwentka politologii na Uniwersytecie Jagiellońskim (2017), doktorantka w Katedrze Konstytucjonalizmu i Ustrojów Państwowych w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ. Zainteresowania badawcze obejmują głównie problematykę systemu politycznego i partyjnego Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz procesu dewolucji w tymże państwie.